

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Od czytelnika do użytkownika, czyli kilka refleksji w czterdziestą rocznicę powstania biblioteki uniwersyteckiej

Author: Ewa Żurawska

Citation style: Żurawska Ewa. (2008). Od czytelnika do użytkownika, czyli kilka refleksji w czterdziestą rocznicę powstania biblioteki uniwersyteckiej. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), "Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego" (S. 359-361). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Od czytelnika do użytkownika, czyli kilka refleksji w czterdziestą rocznicę powstania biblioteki uniwersyteckiej

Moja wypowiedź będzie mieć charakter refleksji praktyka, refleksji o charakterze ogólnym, o drodze, jaką w ciągu ostatnich czterdziestu lat przebyli bibliotekarze i czytelnicy biblioteki uniwersyteckiej.

Zacznę od anegdotki, którą opowiedział mi znakomity bibliotekarz, wspominając początki swojej pracy. Podając urzędnikowi swój zawód spotkał się z kapitalną reakcją, oddającą wyobrażenia niektórych ludzi o charakterze pracy bibliotekarza. Urzędnik stwierdził, że skoro pracuje w bibliotece, to znaczy podaje książki, a więc jest pracownikiem fizycznym. Rozbawiony tą oceną nie sprostował sugestii, ale zadumał się nad wyobrażeniem zawodu. Takim stereotypom towarzyszył jeszcze i szczególnie wizerunek pracownika, a głównie pracownicy, nieco surowej, niekoniecznie atrakcyjnej, niezbyt modnie ubranej itp.

Należy jednak podkreślić, że te schematyczne opinie oczywiście nie przekreślały zainteresowania biblioteką, która przez wiele lat odgrywała rolę placówki kulturalnej. Czytelnicy przychodzący do biblioteki szukali nie tylko potrzebnych pozycji, ale nierzadko poszukiwali mądrych podpowiedzi, rad, inspiracji i przyjaznego klimatu. Chętnie podejmowali dyskusję na interesujące ich tematy, znajdując wśród bibliotekarzy nierzadko erudytów i pasjonatów, których wiedza była niezwykle pomocna w poszukiwaniu różnych wiadomości. Bibliotekarz nie tylko podawał interesującą pozycję, ale często wdawał się w dyskusję na jej temat, pomagał w docieraniu do bezcennych informacji bibliograficznych.

Współczesna biblioteka jest miejscem komunikacji informacyjnej, informatycznej, internetowej oraz komunikacji kulturalnej, artystycznej i kulturowej. Dla nadawcy i odbiorcy jest to miejsce o szerokim znaczeniu komunikacyjnym. Wielu ludzi zafascynowanych nowymi mediami i ich możliwościami przepowiadało rychły zmierzch „epoki Gutenberga”, były to jednak

pochopne sądy, gdyż dziś obserwujemy powrót zainteresowania książką. Obcowanie z komputerem, Internetem pozwala na szybkie pozyskanie informacji, ale pogłębienie tematu, kształcenie refleksji, samodzielnego myślenia wymaga czytania.

W związku z rozwojem społeczeństwa opartego na wiedzy, społeczeństwa informacyjnego, znacznym zainteresowaniem cieszy się oferta edukacji bibliotecznej, która dla studentów ma szczególne znaczenie.

Bibliotekarz jest przede wszystkim pośrednikiem między zasobami wiedzy i informacji a ich odbiorcami.

Patrząc z perspektywy czterdziestu lat istnienia biblioteki uniwersyteckiej, można powiedzieć, że chociaż bibliotekarz był zawsze pośrednikiem między czytelnikiem a książką, to jego rola znacznie zmieniła się w ostatnich latach.

Korzystanie z mediów to korzystanie z cudzej własności intelektualnej. W posiadaniu bibliotek znajdują się dzieła utrwalone w różnej postaci: od druku począwszy na zapisie elektronicznym kończąc, dlatego współczesny bibliotekarz winien przygotować użytkownika do samodzielnego i świadomego poszukiwania informacji. Zadanie to nabiera szczególnego znaczenia w bibliotece uniwersyteckiej, która stanowi warsztat pracy naukowców i studentów.

Kształcenie permanentne w społeczeństwie informacyjnym będzie częścią kariery każdego bibliotekarza. Media towarzyszą jako niezbędny i konieczny element warsztatu zawodowego bibliotekarzy w ich pracy intelektualnej i procesie komunikowania się z użytkownikami – czytelnikami. Współczesny bibliotekarz musi szybko i skutecznie poruszać się po tradycyjnych źródłach i zasobach bibliotecznych, sprawnie posługiwać się narzędziami elektronicznymi, pogłębiać wiedzę, żeby wypełniać dla użytkownika rolę przewodnika i mentora. W bibliotece naukowej musi być specjalistą od informacji naukowej. Wypieranie tradycyjnych źródeł informacji naukowej na rzecz elektronicznych baz danych wymusiło zdobywanie nowych kwalifikacji przez świadomych swoich zadań bibliotekarzy, chcących sprostać oczekiwaniom środowiska akademickiego.

Komputeryzacja i medializacja tworzy nowe role i zadania dla bibliotekarzy. Muszą oni skuteczniej i szybciej pomagać użytkownikom w dotarciu do różnorodnych informacji. Dla niektórych czytelników nawet poruszanie się po katalogu komputerowym może stwarzać problemy, korzystanie z zasobów Internetu wymaga pomocy merytorycznej. Rola specjalisty bibliotekarza i pracownika informacji naukowej jako mentora, doradcy, staje się dzisiaj niezbędna. Usługi informacyjno-biblioteczne, kierowane do społeczeństwa opartego na wiedzy i głównie z wiedzy żyjącego, będą poszukiwane i niezbędne.

Mamy obecnie do czynienia również z innym modelem odbiorcy, który jest przede wszystkim użytkownikiem informacji, samodzielnie określającym swoje potrzeby, a od bibliotekarza

oczekującym wskazania jak najkrótszej drogi do źródła informacji i szybkiego dostarczenia mu poszukiwanych dokumentów. Tak więc zadaniem podstawowym współczesnego bibliotekarza jest rozpoznawanie potrzeb użytkowników i na tej podstawie przygotowywanie aktywnej pomocy w zdobywaniu wiedzy. Będąc profesjonalistą w zakresie obsługi nowoczesnych systemów biblioteczno-informacyjnych, musi równocześnie być partnerem we współpracy z pracownikami naukowymi uczelni w celu świadomego kreowania zasobu bibliotecznego.

Bibliotekarz i jego umiejętności były i są kluczowe dla biblioteki bez względu na to, jak bardzo zmienił się model jej działalności: od tradycyjnej wypożyczalni książek po nowoczesny ośrodek edukacyjno-informacyjny.

Warto przytoczyć fragment artykułu Jarosława Lipszycza poświęconego globalnej bibliotece cyfrowej korporacji Google:

„Biblioteka, choćby i najbogatsza, jest warta tyleż co wysypisko śmieci, jeśli brakuje w niej dwóch rzeczy: Katalogu i Bibliotekarza. Nawet najinteligentniejsze algorytmy nie zastąpią bibliotekarza, który nie tylko znajdzie odpowiednie dzieła, ale także będzie potrafił zweryfikować ich prawdziwość, nauczy nas tradycji intelektualnej, wyrazi opinię, wreszcie oprócz wiedzy przekaże nam to trudno uchwytnie coś, co stanowi o specyfice (...) kultury.”

Współczesna technika nie może zastąpić bibliotekarza, ale na pewno może poszerzyć ofertę o coraz to nowsze usługi dostosowywane do aktualnych potrzeb czytelników i wymogów stawianych przez szybko zmieniające się standardy zdobywania wiedzy. Wskutek tych tendencji coraz rzadziej używa się terminu „czytelnik”, a coraz częściej „użytkownik”.

Słowa Joanne K. Rowling „Kiedy masz jakieś wątpliwości, idź do biblioteki” trafnie ujmują istotę działalności współczesnej książnicy. Myślę, że szczególnie w środowisku akademickim nie może zabraknąć osób szukających odpowiedzi na dręczące ich pytania. Natomiast ci, którzy, zachłystując się nowoczesną techniką, byliby skłonni do zamykania bibliotek, przypominają nieco słynnego Herostratesa.

A b s t r a c t

The article contains general reflections of the librarian practitioner on the changes occurring in the library due to the development of the information society. It determines the direction of changes in the work of the librarian drawing at the same time attention to the occurrence of the new model of the receiver who is, firstly, the user of information. It points out the possibilities of extending the offer with new services adjusted to the needs of contemporary readers.